

Historien om Hwitan i Falkenberg

Hwitans första historia verkar inte helt klarlagd. Vissa källor uppger att Hwitan byggdes de allra första åren av 1700-talet som bostad och Krog.

Andra källor säger att det troligen var borgmästare Sören Sörensson som lät bygga huset, sannolikt på 1740-talet. Fastigheten blev inledningsvis bostad till sonen Johan Falkman Sörensson, som efterträdde pappan som borgmästare.

Efter Johann Falkmans död var Hwitan under ett antal år bostad åt förnämre personer i staden, bland andra "*Änke Fru Domprostinnan Wälborna Fru Ulrica Beata Ekebon Född Ehrenpohl*", för att nämna någon.

Vad som hände i övrigt under slutet av 1700-talet vet vi tyvärr inte så mycket om.

Men sen, mot slutet av 1700-talet köptes fastigheten av handelsman David Falkman. Olika handlare utnyttjade sedan huset för sina affärer.

HWITAN BLIR VÄRDSHUS

Drygt 50 år senare blev det även värdshus i lokalerna. Änkan Petronella Wenström blev 1855 Hwitans allra första värdshusvärdinna.

På bilden nedan står gäster och personal uppställd framför kameran.



Det var under denna tid som namnet tillkom även om stavningen har varierat, alla möjliga varianter har förekommit genom åren: Hwitan, Vitan, Witan, Hwitan.

Namnet tillkom 1888 som ett påhitt av den som då var boss på värdshuset, Selma Nordlund. Varför vet vi inte.

SYSTEMBOLAGET

Bilden fascinerar. Varför denna långa kö som ringlar sig från Hwitans byggnad ända bort till Rådhusstorget? Förklaringen var brännvinet och motboken. Det tog sin tid att handla sprit när den var ransonerad och skulle bokföras för varje kund, ett system som härskade från 1917 ända fram till 1955.



I Hwitan hade Systembolaget flyttat in 1923. Herrarna, det var ju mest herrar, köade för att få köpa brännvin till påskfirandet, för bilden knäpptes på skärtorsdagen 1926 av Linus Almqvist, stadens väletablerade fotograf.

Systembolaget var kvar i huset fram till en bit in på 1960-talet.

HWITANS TRÄDGÅRD

Fast det fanns ju en kontrast till denna lite dova och överrocksklädda stämning på Storgatan. I samma veva, på 1920-talet, hade Hwitans gård fått ett lyft, en förbättrad trädgård med servering, den som i modern tid varit platsen för 31 visfestivaler och mängder med andra arrangemang.



"Varma och sköna sommarkvällar blev Witans trädgård samlingsstället par preference med krogens berömda smörgåsbord på assietterna och immande punschkylare på borden. Musiken spelade aldrig utslitna paradstycken omväxlande med dåtidens schlagers, springvattnet spelade i fontänen; allt överröstade det stillsamma bruset från älven nedanför."

Skrev journalisten Karl-Axel "Alson" Karlsson i en betraktelse över det sena 1920-talet.

Det var under 20-talet som flygelbyggnaderna i trädgården kom till. De stod färdiga 1924.

Vi ska inte fördjupa oss i de brokiga år som följde, men den 10 april 1954 utbrast Hallands Nyheter att *"en av Falkenbergs mest gouterade sommarrestauranter kommer från och med i år att stå tom och öde"*. Nedläggning!

Fast Hwitans ödslighet varade inte så länge, snart flyttade Evert Larsson in med sin möbelhandel. Dock slog den affären igen 1962.

HWITAN BLIR HOTELL

Sen gjorde Västsveriges Allmänna Restaurangbolag (VARA) en satsning i mitten på 1960-talet, renoverade och fräschade upp. Här blev 1966 en modern hotellanläggning med 37 rum och servering. Turistgården Hvitån blev varumärket och anläggningen fungerade då som annex till Grand Hotel. Bilderna visar den dåtida fräschören!



Det var vid denna tid som porten in till gården sattes igen och Hvitån fick därmed det utseende som det har idag.

VARA som sedermera blev SARA drev Grand och Hvitån till någon gång på 70- eller 80-talet. Hvitån togs på 80-talet över av familjen Persson som drev Vårdshuset i nästan 30 år. Det var under denna tid som Visfestivaler och Jazz & Bluesfestivaler introducerades i trädgården. Något som har blivit en mycket uppskattad tradition i Falkenberg.

ÅTERIGEN TILLSAMMANS MED GRAND

Sedan hösten 2013 drivs Hvitån återigen tillsammans med Grand Hotel som har ambitionen att fortsätta utveckla denna pärla i Falkenberg.

Grand drivs sedan 1992 av Alf Andersson som nu också kan titulera sig Vårdshusvärd på Hvitån.

KURIOSA

Hvitån har haft många liv och fler återstår säkert. Det var bara en parentes när byggnaden under 1910-talet hyste Bäckman & Carlssons likkistaffär.

Källor:

Skylt på fasaden – med osäker källa.

Mycket är citerat från en artikel i Hallands Nyheter av Håkan Bergström som hänvisar till nedanstående källor.

Carl Estmar: Historien om Hvitån i Falkenberg, ur Falkenberg, staden som hembygd (1995).

Rolf Ahlberg: Falkenbergs promenader – arkitekten ser på sin stad (1996).

Erik Kylén: Falkenbergsbilder, en textkomplettering (1991).

Diverse HN-klipp.